הלכה · משנה תורה · מפרשים · קרית ספר · ספר זמנים

קרית ספר על משנה תורה, הלכות שביתת עשור

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרית ספר על משנה תורה, הלכות שביתת עשור

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרית-ספר-על-משנה-תורה-הלכות-שביתת-עשור/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ד 4
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ה 7
הלכה ח 8
הלכה יא 8
פרק ג 8
הלכה א 8
הלכה ז 8

פרק א

הלכה א

מצוה ל לשבות ממלאכה בעשור לחדש השביעי שנאמר שבת שבתון הוא לכם וכל העושה בו מלאכה ביטל מצות עשה זו ועבר על לא תעשה:

אזהרת סג שהזהירנו מעשות מלאכה ביום הכפורים והוא אומרו ובעשור לחדש הזה וגו' כל מלאכה לא תעשו ומה חייב על עשיית מלאכה ביום זה אם עשה כרצונו בזדון חייב כרת דכתיב וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה וכתיב והאבדתי את הנפש ההיא וזהו כרת ואם עשה בשגגה חייב קרבן חטאת קבועה דמפיק מעבודה זרה דכתיב בה וכי תשגו ולא תעשו ואמר מר שקולה עבודה זרה כנגד כל המצות דהא כתיב בה מצוה וכתיב בה קרבן דכתיב והקריבה עז בת שנתה וגמרינן מה עבודה זרה שחייבים על זדונה כרת חייבים על שגגתה חטאת אף כל שחייבים על זדונו כרת חייבים על שגגתו חטאת וכיון דביום כיפור חייבים כרת דכתיב והאבדתי וגו' חייבים נמי בשוגג חטאת. כל מלאכה שחייבים על זדונה בשבת סקילה חייבים על זדונה בעשור כרת וכל שחייבים עליו קרבן חטאת קבועה בשבת חייבים בעשור וסתם מלאכה שנאמר בעשור כמלאכה דשבת דהוי מלאכות דמעשה המשכן. אין בין שבת ליום כיפור בדברים אלו אלא זדון מלאכה דבשבת בסקילה כדכתיב התם וביום כיפור בכרת כדכתיב הכא ואבדתי. ומותר בקניבת ירק מדאוריתא ואפילו ביום הכיפורים שחל להיות בשבת דלאו מלאכה היא אלא משום שבות. ויש במצוה איסורים דרבנן גדר וסייג לכל המלאכות כמו בשבת וכל מה שאסור בשבת בין תולדות המלאכות מדרבנן בין בשבותן בין מה שיש בו סמך מן המקרא או מה שאין לו הכל אסור ביום כיפור והרי הוא כשבת לכל דבריו:

הלכה ד

מצוה לא להתענות ביום הכיפורים מאכילה ושתיה שנא' תענו את נפשותיכם ואמרו תענו את נפשותיכם עינוי שיש בו אבידת נפש בתוך חלל הגוף ואי זהו זה אכילה ושתיה ודבי רבי ישמעאל תנא נאמר כאן עינוי ונאמר להלן עינוי ויענך וירעיבך מה להלן עינוי שיש בו רעבון אף כאן עינוי רעבון והתם ביומא יהיב טעמא אמאי יליף מהאי עינוי ולא מעינויי אחריני בקרא דדנין עינוי בידי שמים מעינוי בידי שמים דעינוי דכיפור מצות מלך היא וכן עינוי המן. וכל האוכל ושותה בו ביטל מצות עשה זו ועבר על לא תעשה המפורשות במצות לא תעשה. וכן למדנו מפי השמועה שאסור לרחוץ בו או לסוך בו או לנעול את הסנדל או לבעול ובכלהו כתיב בקרא לשון עינוי רחיצה וסיכה דכתיב

בדניאל וסוך לא סכתי הרי סיכה ומדמצי למכתב ולא סכתי וכתיב וסוך לא סכתי מהאי ריבוי' נפקא לן רחיצה ומנ"ל דחשיבו עינוי דכתיב מן היום אשר נתת אל לבך להביא ולהתענות א"נ דכתיב העם רעב ועיף עיף ממאי מרחיצה כדכתיב על נפש עיפה ולא כתיב בנפש דתימא דהיא שתיה וכתיב וכי התענית בכל אשר וגו' נעילת הסנדל דכתיב בדוד והוא הולך יחף וכתיב וכי התענית. תשמיש המיטה דכתיב אם תענה את בנותי מתשמיש וקרי ליה עינוי. ומצוה דאוריתא לשבות מכל אלו בדרך ששובת מאכילה ושתיה שנאמר שבת שבתון שבת לענין מלאכה ושבתון לענינים אלו ורב חסדא אמר כנגד ה' עיניין הכתובים בתורה בפרק יום הכיפורים ובעשור דחומש הפקודים ואך בעשור דשור או כשב שבת שבתון ושבת שבתון והיתה זאת לכם בכולהו כתיב תענו ועניתם ואע"ג דהני חמשה הוו ואנן שיתא עינויי תנן האמר ריש לקיש דשתיה בכלל אכילה היה דכתיב ואכלת וגו' אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא דכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר שכר שתיה הוא וקריא רחמנא ואכלת ולא מצית אמרת ע"י אניגרון ביין ושמן ולא דבילה קעלית דמשכר דילפינן שכר שכר מנזיר מה להלן יין דהכי כתיב בקרא אשר יעשה מגפן היין וגו' אף כאן יין וביין אין שכרות אלא בשתיתו. ואין חייבין כרת או קרבן אלא על אכילה ושתיה דאעינוי דאכילה לחוד קאי כרת דכתיב כי כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה וגו' דענוי דהאי קרא לא קחשיב בכלל ה' עינויי דאכילה ושתיה ורחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה דלא חשיב אלא ציוויין תענו ועיניתם והאי לאו ציווי הוא. כשם ששבות מלאכה בו בין ביום בין בלילה כדילפינן בשבת כך שבות לעינוי בין ביום בין בלילה כמלאכה דבחד קרא כתיב השבתת מלאכה ואכילה דכתיב שבת שבתון הוא לכם ועניתם. וצריך להוסיף מחול על הקודש בכניסתו וביציאתו שנאמר ועניתם את נפשותיכם בט' לחדש בערב כלומר התחיל לצום ולהתענות מערב תשעה הסמוך לעשירי וכן ביציאתו שוהא בעינוייו מעט מלילי י"א סמוך לעשירי מערב עד ערב תשבתו שבתכם ואין על תוספת לא כרת ולא אזהרה אלא עשה דכתיב בעצם היום הזה על עצומו של היום חייב כרת ולא על תוספתו ותוספת זה אע"ג דמעטיה קרא מעונש ואזהרה אפילו הכי נשים חייבות בו דמרבים להו דכתיב האזרח והגר לרבות נשים אזרחיות שחייבות בעינוי ותוספת מלאכה אינו אסור מן התורה דכתיב וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה על עיצומו של יום הוא מוזהר ואינו מוזהר על תוספת מלאכה. נשים שאוכלות ושותות עד שחשכה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחול על הקדש אין ממחין בידן שלא יבאו לעשות בזדון שהרי אי אפשר להיות שוטר בכל בית והנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו

מזידין דכיון דלא החמירה תורה על השוגג כמו על המזיד וקים לן דיזידו אם מזהירים מוטב שיהו שוגגים:

אזהרת סד שהזהירנו מאכול ביום כיפור ולא ביאר בתורה אזהרת לפועל הזה אלא עונש וחייב כרת למי שאכל וידענו שהאכילה מוזהרת ממנו והוא אמרו כי כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה וגו' ואמרו כי כל מה שחייב כרת הוא בלא תעשה חוץ מפסח ומילה שהן מצות עשה וחייבין עליהן כרת ולשון ספרי כי כל הנפש אשר לא תעונה הרי זה עונש עינוי אבל אזהרה לעינוי עצמו לא שמענו כשהוא אומר עונש במלאכה בכיפור שאין ת"ל שקל וחומר הוא ומה עינוי שאינו נוהג ביום טוב ובשבתות עונש עליו ביום כיפורים מלאכה שנוהגת בשבתות ויום טוב אינו דין שיהא ענוש עליה ביום כיפור אם כן למה נאמר עונש מלאכה בכיפור ללמוד ממנה אזהרה לעינוי לומר מה עונש מלאכה לאחר אזהרה אף עונש עינוי לאחר אזהרה מג"ש דעצם עצם מה עצם האמור במלאכה הזהיר עליו אף עצם האמור בעינוי הזהר עליו ודבי ר' ישמעאל תנא נאמר כאן עינוי ונאמר להלן על דבר אשר ענה את אשת רעהו מה להלן לא ענש אלא אם כן הזהיר אף כאן לא ענש אלא אם כן הזהיר ואיכא גווני אחריני התם דילפי לה להא מילתא:

פרק ב

הלכה א

האוכל בי"ה מאכלים הראוי לאדם ככותבת הגסה שהוא פחות מכביצה כמעט הרי זה חייב. ושיעור כותבת הגסה הל"מ בכלל שיעורין דהוו הל"מ ואסמכתא מקרא דארץ חטה וגו' ודבש דהוא דבש תמרים ואע"ג דכל שיעור אכילת איסור בכזית הוא הני מילי היכא דכתיב אכילה אבל הכא אשר לא תעונה כתיב וכל כמה דלא מיתבה דעתי' עינוי הוא וקים להו לרבנן דבפחות מכותבת הגסה לא מיתבה דעתיה. וכל האוכלין מצטרפין לכותבת הגסה דקים להו לרבנן דבהכי מיתבה דעתיה דאיניש מיהו כותבת מבשר שמן מיתבה דעתיה טובה וכותבת מלולבי גפנים מיתבה דעתיה פורתא וכיון דכולהו מיתבי דעתיה בחד שיעורה מצטרפי'. וכן השותה משקים הראוים לשתית אדם כמלא לוגמיו של שותה והוא שיסלקנו לצד אחד ויראה מלא ושיעור זה באדם בינוני פחות מרביעית ואע"ג דאיסורי שתיה דאוריתא בדם הוי בכזית שאני התם דכתיב אכילה אבל הכא דכתיב אשר לא תעונה ביתבי דעתיה תליא מילתא וקים להו לרבנן דלא מיתבה דעתיה אלא כמלא לוגמיו דידיה ובציר ממלא לוגמיו דידיה אע"ג דהוי מלא לוגמיו דאחריני לא מיתבה דעתיה אפילו עוג מלך הבשן מיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא וכל

המשקין מצטרפין למלא לוגמיו דכולהו מיתבי דעתיה והאכילה ושתיה אין מצטרפין לשיעור אחד דכל חד לא מיתב דעתיה אלא בשיעוריה.

הלכה ב

אחד האוכל אוכלים המותרים או שאר דברים האסורים הואיל והן אוכלים הראוים לאדם הרי זה חייב כרת משום אוכל ביום הכיפורים דתניא תענו את נפשותיכם יכול ישב בחמה ובצינה ויצטער ת"ל וכל מלאכה לא תעשו מה מלאכה דבר שחייבין עליו במקום אחר כרת כי הכא כגון בשבת אף עינוי בדבר אכילה קאמר שמצינו שחייב עליו במקום אחר כרת כגון פיגול ונותר אביא אלו שהן בכרת ולא אביא טבל שהוא במיתה ת"ל תענו ועניתם ריבה אביא הטבל שהוא במיתה ולא אביא את הנבלה שהיא בלאו ת"ל תענו ועניתם ריבה אביא את הנבלה שהיא בלאו ולא אביא את החולין שאינו בלאו ת"ל תענו את נפשותיכם ריבה אביא את החולין שאין בקום אכול ולא אביא את התרומה שהיא בקום אכול ת"ל תענו ועניתם את נפשותיכם ריבה אביא את התרומה שאינה בבל תותירו ולא אביא את הקדשים שהם בבל תותירו ת"ל תענו את נפשותיכם והא דמרבינן כולהו מחד קרא היינו משום דכיון דכל חד חמיר מחבריה וליכא אלא חד ריבוי וליכא שום מיעוט מרבינן כולהו מיניה דהי מינייהו תמעיט וע"כ כולה איתרבו מהאי קרא.

הלכה ג

אכל או שתה פחות משיעור זה אינו חייב כרת אף על פי שהוא אסור מן התורה בחצי שיעור אין חייבין כרת אלא כשיעור ואיסור חצי שיעור מן התורה ילפינן כי כל אוכל חלב ומינה ילפינן לכולהו איסורי אלא בשבת דמעטיה קרא לחצי מלאכה כדאמר התם. כל אכילות שהן בכדי אכילת שלשה בצים מצטרפין לכותבת ואם לאו אין מצטרפות דאף על גב דכזית בכדי אכילת פרס אמרינן דמצטרף הא כותבת אפילו ביותר מאכילת פרס מצטרף לא היא דהכא ביתוביה דעתה תליא מלתא דכתיב כי כל הנפש אשר לא תעונה וקים להו לרבנן דבהאי שיעורה מיתבה דעתיה בשיעורה טפי מאכילת פרס לא מיתבה דעתיה וכל שתיות מצטרפות למלא לוגמיו בכדי שתית רביעית ואם ביותר אין מצטרפין דלא מיתבה דעתיה כדאמר.

הלכה ה

אכל אוכלים שאינה ראוים לאכילת אדם דלאו אכילה הוי ולא מיתבה דעתיה וכן אם שתה משקים שאינם ראוים לשתות פטור שתה חומץ מזוג חייב דמשיב את הנפש הכוסס זנגיבי"ל ופלפלין יבש פטור דלאו אכילה הוי וזנגיבי"ל רטוב הוי אכילה וחייב עלי גפנים פטור דלא הוי אכילה ולולבי גפנים לחים הוי אכילה מלח שבצלי וציר שבירק

מצטרפין שמכשירי האוכל כאוכל הן חשובין ומיתבי דעתא. היה שבע מאכילה גסה עד שקץ במזונו פטור כמי שאכל אוכלים שאינם ראוים דאשר לא תעונה כתיב פרט למזיק לזה שאינו מבטל ממנו שום עינוי ע"י אכילה זו אלא מזיק הוא את האוכלים ואת עצמו.

הלכה ח

חולה שיש בו סכנה מאכילים אותו על פי עצמו אף על פי שהרופאים אומרים אינו צריך דלב יודע מרת נפשו. החולה אומר איני צריך והרופא אומר צריך מאכילין אותו ואם החולה אינו אומר דבר והרופאים נחלקו הולכים אחר הרוב או אחר הבקיאין ואם היו שנים מאכילים אותו דלאו דוקא על ודאי פיקוח נפש דוחין את המצוה אלא אפילו על ספק דכתיב אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ודאי ולא שיבא בעשייתן לידי ספק מיתה אלמא מחללין על הספק. עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתתישב דעתה וכן מי שאחזו בולמוס מאכילין עד שיאורו עיניו ואפילו מדברים האסורים דהוי סכנה ואין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש דכתיב וחי בהם וגו'.

הלכה יא

בת י"ב שנה ויום אחד ובן י"ג ויום אחד שהביאו שתי שערות הרי הן גדולים לכל המצות ומשלימים מן התורה ושיעורין אלו הלכה למשה מסיני בכלל שיעורין הל"מ וכן כתב הרא"ש ז"ל בתשובה:

פרק ג

הלכה א

אסור לרחוץ ביום הכיפור בין בחמין בין בצונן בין כל גופו בין אבר א' אפילו אצבע קטנה אסור להושיט במים ונראה דרחיצה כל גופו הוא דאסור מדאוריתא וסיכה כל גוף נמי אבל אבר לא מדילפינן להו דאיקרו עינוי מפסוק וסוך לא סכתי וכתיב מיום אשר נתת אל לבך להתענות וגו' והתם כתיב נמי לחם חמודות לא אכלתי ובשר ושמן לא בא אל פי ומה לחם הנאת כל הגוף וקרי ליה עינוי אף רחיצה וסיכה דילפינן דאיקרו עינוי הוו הנאת כל גופו דומיא דאכילה ולהכי הקלו במלך וכלה שירחצו פניהם ובליכלוך נמי וחייבי טבילות נמי אף על גב דטובלים כל גופם לאו רחיצה הוי אלא שרייה בעלמא וכן ההולך להקביל פני רבו ולשמור פירותיו לאו רחיצה הוי.

הלכה ז

אסור לנעול סנדל ומנעל אפילו ברגלו אחד ואיפשר דרגלו אחד מדרבנן דלא ילפינן דאיקרי עינוי אלא יחף משתי רגלים כדמשמע סתמא דקרא והוא הולך יחף וקרי ליה

עינוי דכתיב בכל אשר התענה אבי. ומותר ללכת בסנדל של שעם וכיוצא בו דכיון דמרגיש בקושי הארץ יחף קרינן ביה והכי הוא עינוי ויש במצוה זו איסורים דרבנן סמוכים אלא תסור: